

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

Е. SHARPSTON

представено на 12 май 2016 година¹

Дело C-555/14

IOS Finance EFC SA

срещу

Servicio Murciano de Salud

(Преюдициално запитване, отправено от Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia
(Административен съд № 6, Мурсия, Испания))

„Директиви 2000/35/ЕО и 2011/7/ЕС — Забавяне на плащането по търговски сделки —
Сделки между предприятия и държавни органи — Договорни условия и практики, които
представяват злоупотреба“

1. Директивата за забавяне на плащането² задължава държавите членки да предвидят, че договорни условия или практика, свързани с датата или срока на плащане, с лихвения процент за забава на плащане или с обезщетението за разносните по събиране, са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди, когато представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора. В този смисъл договорното условие или практика, което представлява явна злоупотреба, е такова, което изключва лихвата за забава на плащане или обезщетението за разносните по събиране. Държавите членки трябва да следят и за това при търговски сделки, при които длъжникът е публичен орган, кредиторът да има право да начислява законна лихва за забава на плащане, без да е необходима покана.

2. В Испания Real Decreto-ley 8/2013, de 28 de junio, de medidas urgentes contra la morosidad de las administraciones públicas y de apoyo a entidades locales con problemas financieros (Кралски декрет-закон 8/2013 от 28 юни 2013 г. относно спешните мерки срещу забавата за плащане от страна на публичната администрация и в подкрепа на местните образувания с финансови проблеми, наричан по-нататък „Закон 8/2013“) предвижда извънреден механизъм за финансиране, чрез който предприятията с вземания срещу държавни органи, чиято платежоспособност е намалена, могат да направят доброволен отказ от вземания за лихва, съдебни разноски и разноски по събиране срещу незабавно плащане на главницата. Последица е погасяването на цялото задължение, както и прекратяване на всички образувани съдебни производства.

¹ — Език на оригиналния текст: английски.

² — Понастоящем Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки (ОВ L 48, стр. 1), която съдържа преработения и изменен текст на Директива 2000/35/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 226).

3. Дружеството фактор придобива няколко дължими вземания на доставчици срещу местен здравен орган в Испания и предявява същите, заедно с лихвата и разноските по събирането, пред испанските съдилища. След това се възползва от извънредния механизъм за финансиране и си възстановява (почти) целия размер на главницата. Дружеството обаче предявява нов иск, като оспорва изключването на лихвата и разноските по събирането, което според него противоречи на Директивата за забавяне на плащането.

4. За да прецени валидността на този довод, Juzgado Contencioso-Administrativo (Административен съд) № 6, Мурсия, отправя преюдициално запитване относно тълкуването на тази директива. Друг въпрос, повдигнат от Комисията, е дали настоящият текст на Директивата за забавяне на плащането (Директива 2011/7) или на предшестващата я Директива 2000/35 е приложим *ratione temporis* по отношение на исканията в главното производство.

Правна уредба

Директива 2000/35

5. Директива 2000/35 се е прилагала за „всички плащания, извършвани като възнаграждение по търговски сделки“ (член 1), а именно „всяка сделка между предприятия или между предприятия и държавни органи, която води до доставката на стоки или предоставянето на услуги срещу възнаграждение“ (член 2, параграф 1).

6. Член 3 е предвиждал по-специално:

„1. Държавите членки следят за това:

- а) лихвите по смисъла на буква г) да стават дължими от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора;
- б) ако датата или срокът на плащане не е определен в договора, лихви се дължат автоматично, без да е необходима покана:
 - і) тридесет дни след датата на получаване от длъжника на фактурата или на равностойно искане за плащане; или

[...];

в) кредиторът е в правото си да изисква лихви за забава, доколкото:

- і) той е изпълнил своите задължения по договор или по закон; и
 - іі) той не е получил дължимата сума в срок, освен ако длъжникът [не] е отговорен за забавата;
- г) лихвеният процент за забава на плащане („законен процент“), който длъжникът е длъжен да плати, представлява сбор от лихвения процент, използван от Европейската централна банка при последната ѝ основна операция по рефинансиране, извършена преди първия календарен ден на въпросното полугодие („основен процент“) и най-малко седем пункта („марж“), освен ако друго не е предвидено в договора. [...];

д) извън случаите, когато длъжникът не е отговорен за забавата, кредиторът е в правото си да иска от длъжника разумно обезщетение за всички разноски по събиране, понесени вследствие забавата за плащане от последния. Тези разноски за събиране спазват принципите на прозрачност и пропорционалност по отношение на въпросния дълг. Държавите членки могат, при спазване на горепосочените принципи, да определят максимален размер на разноските по събиране за различни равнища на дълга.

[...]

3. Държавите членки предвиждат, че договор за датата на плащане или за последствията от забавата на плащане, който не съответства на разпоредбите на параграф 1, букви б), в) и г) и на параграф 2, не се прилага или може да е основание за иск за обезщетение за вреди, когато предвид всички обстоятелства по случая, включително добрата търговска практика и обичаи и естеството на продуктите, той представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора. Когато се определя дали един договор представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора, се взема предвид, наред с другото, дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от разпоредбите на параграф 1, букви б), в) и г) и параграф 2. Ако се установи, че един такъв договор е явна злоупотреба, се прилагат разпоредбите на закона, освен ако националните съдилища не определят други условия, които да са справедливи.

4. Държавите членки следят за това, в интерес на кредиторите и конкурентите да съществуват подходящи и ефективни средства за прекратяване използването на условия, които са явно несправедливи по смисъла на параграф 3.

[...]“.

7. Член 6 задължава държавите членки да транспонират Директивата най-късно до 8 август 2002 г., но им позволява да запазят или да приемат по-благоприятни за кредиторите разпоредби от необходимите за спазването ѝ, както и да изключат по-специално договорите, които са сключени преди 8 август 2002 г.

Директива 2011/7

8. Член 1 предвижда:

„1. Целта на настоящата директива е борбата със забавата на плащане по търговските сделки с оглед гарантирането на правилното функциониране на вътрешния пазар, като се насърчава конкурентоспособността на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия.

2. Настоящата директива се прилага за всички плащания, извършвани като възнаграждение по търговски сделки.

3. Държавите членки могат да изключат вземанията, които са предмет на процедура по несъстоятелност на длъжника, включително процедура, чиято цел е да се реструктурира дългът“.

9. Определението за „търговски сделки“ в член 2, параграф 1 е идентично с това, което се съдържа в член 2, параграф 1 от Директива 2000/35.

10. Член 4 обхваща сделки между предприятия и държавни органи. Параграф 1 предвижда:

„Държавите членки следят за това при търговски сделки, при които длъжникът е публичен орган, кредиторът да има право да начислява законна лихва за забава на плащане при изтичане на срока, определен в параграфи 3, 4 или 6, без да е необходима покана, ако са изпълнени следните условия:

- а) кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон; както и
- б) кредиторът не е получил дължимата сума в срок и длъжникът [не] е отговорен за забавата“.

11. Член 4, параграфи 3, 4 и 6 определят срок за плащане от 30 дни или, в някои случаи, до 60 дни.

12. Член 6 гласи следното:

„1. Държавите членки следят за това, когато лихвата за забава на плащане стане дължима при търговските сделки в съответствие с член 3 или 4, кредиторът да е в правото си да получи от длъжника като минимум фиксирана сума от 40 EUR.

2. Държавите членки следят за това фиксираната сума, посочена в параграф 1, да е дължима, без да е необходима покана, и да служи за обезщетение за направените от кредитора разноски по събирането.

3. Освен фиксираната сума, посочена в параграф 1, кредиторът има право да иска от длъжника разумно обезщетение за всякакви оставащи разноски по събиране, надвишаващи тази фиксирана сума и понесени вследствие на забава на плащане от страна на длъжника. Те биха могли да включват разноски, понесени, *inter alia*, вследствие на наемане на адвокат или използване на услугите на агенция за събиране на вземания“.

13. Член 7 предвижда по-специално:

„1. Държавите членки предвиждат, че договорни условия или практика, свързани с датата или срока на плащане, с лихвения процент за забава на плащане или с обезщетението за разноските по събиране, са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди, когато представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора. Когато се определя дали дадено договорно условие или практика представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на първа алинея, се вземат под внимание всички обстоятелства, включително:

- а) всяко грубо нарушение на добрата търговска практика, което е в разрез с понятията „добросъвестност“ и „лоялност“;
- б) естеството на продукта или услугата; както и
- в) дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от законния лихвен процент за забава на плащане или от срока за плащане [...].

2. За целите на параграф 1 договорно условие или практика, които изключват лихва за забава на плащане, се считат за представляващи явна злоупотреба

3. За целите на параграф 1 се счита, че договорно условие или практика, които изключват обезщетение за разноските по събиране, посочено в член 6, се предполага, че представляват явна злоупотреба.

[...]“.

14. Член 12 предвижда по-конкретно:

„1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 1—8 и член 10 до 16 март 2013 г. [...]

[...]

3. Държавите членки могат да запазят или да приемат по-благоприятни за кредиторите разпоредби от необходимите за спазване на настоящата директива.

4. При транспонирането на директивата държавите членки решават дали да изключат договорите, сключени преди 16 март 2013 г.“.

15. Член 13 предвижда по-конкретно:

„Директива 2000/35/ЕО се отменя, считано от 16 март 2013 г., без да се засягат задълженията на държавите членки относно срока за транспонирането ѝ в националното право и прилагането ѝ. При все това тя остава приложима към договорите, сключени преди посочената дата, за които настоящата директива не се прилага съгласно член 12, параграф 4.

[...]“.

Испанска правна уредба

16. Директива 2000/35 е транспонирана в испанското законодателство с Ley 3/2004, de 29 de diciembre, por la que se establecen medidas de lucha contra la morosidad en las operaciones comerciales (Закон 3/2004 от 29 декември 2004 г. относно мерките за борба със забавата за плащане по търговски сделки; наричан по-нататък „Закон 3/2004“). Този закон се прилага за договори, сключени след 8 август 2002 г.

17. Директива 2011/7 е транспонирана с Real Decreto-ley 4/2013, de 22 de febrero, de medidas de apoyo al emprendedor y de estímulo del crecimiento y de la creación de empleo (Кралски декрет-закон 4/2013 от 22 февруари 2013 г. относно мерките за подпомагане на предприемачите, насърчаване на растежа и създаването на работни места; наричан по-нататък „Закон 4/2013“)³, член 33 от който изменя Закон 3/2004. Понастоящем член 9, параграф 1 от Закон 3/2004 гласи по-специално следното:

„Недействителни са сключените между страните споразумения относно датата на плащане или относно последствията от забавата за плащане, които се отклоняват от срока за плащане и размера на законовата лихва за забава [...] съответно [...], както и условията, които противоречат на изискванията за начисляване на лихви за забава, установени в член 6, ако представляват злоупотреба по отношение на кредитора, като се вземат предвид всички обстоятелства, включително естеството на продукта или услугата, предоставянето на допълнителни гаранции от страна на длъжника и обичайните търговски практики. Условия, които изключват обезщетението за разноси по събиране, [...] се считат за злоупотреба.

³ — Поне така е отбелязано в акта за преюдициално запитване. В писменото си становище испанското правителство приема, че транспонирането е осъществено с Ley 11/2013, de 26 de julio, de medidas de apoyo al emprendedor y de estímulo del crecimiento y de la creación de empleo (Закон 11/2013 от 26 юни 2013 г. относно мерките за подпомагане на предприемачите, насърчаване на растежа и създаването на работни места). Не изразявам мнение кое е вярното твърдение.

[...]

За да се определи дали дадено договорно условие или практика представлява злоупотреба по отношение на кредитора, се взема предвид, наред с други обстоятелства, дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от законния лихвен процент за забава на плащане и от срока за плащане [...]; вземат се предвид естеството на продукта или услугата, както и дали е налице грубо нарушение на добрата търговска практика в разрез с понятията „добросъвестност“ и „лоялност“.

За да се определи дали дадено договорно условие или практика представлява злоупотреба, наред с всички обстоятелства, се взема предвид и дали [условието или практиката] служат предимно да осигурят на длъжника допълнителни ликвидни средства за сметка на кредитора, както и дали основният изпълнител налага на своите доставчици или подизпълнители условия за плащане, които са неоправдани от гледна точка на условията, от които се ползва той или на наличието на други обективни причини⁴.

18. По отношение на договори, сключени преди влизането в сила на Закон 4/2013, третата преходна разпоредба на този закон предвижда:

„Разпоредбите на [Закон 3/2004], изменени с настоящия закон, се прилагат по отношение на изпълнението на всички договори в рамките на една година от влизането в сила на настоящия Кралски законодателен декрет, независимо дали са сключени по-рано“.

19. Закон 8/2013⁵ установява трети и последен етап на извънредния механизъм, въведен и продължен с два по-ранни закона, за финансирането на плащания към доставчици по-специално от автономна област Мурсия (Comunidad Autónoma de la Región de Murcia). Според този механизъм доставчиците се отказват от част от вземането си, произтичащо от забавата на плащане от страна администрацията, в замяна на незабавното плащане на главното задължение⁶.

20. Запитващата юрисдикция посочва, че целта на този закон е била да се предвидят краткосрочни, извънредни и спешни мерки, които да спомогнат за намаляването и пълното премахване на забавата за плащанията от страна на публични административни органи като първа стъпка, предхождаща прилагането на структурни мерки, за да бъдат изпълнени целите за бюджетна стабилност и финансова устойчивост.

21. Член 6 от същия закон е озаглавен „Действие на плащането на дължими вземания“ и предвижда:

„Извършеното в полза на доставчика плащане погасява задължението на автономната област или на общината, съобразно случая, за главницата, лихвите, съдебните разноси, както и всякакви други акцесорни разходи“.

4 — В акта за преюдициално запитване се твърди, че този параграф на свой ред е изменен с Ley 17/2014, de 30 de septiembre, por la que se adoptan medidas urgentes en materia de refinanciación y reestructuración de deuda empresarial (Закон 17/2014 от 30 септември 2014 г., с който се приемат спешни мерки в сферата на рефинансирането и реструктурирането на корпоративната задлъжнялост). Не се обяснява обаче в какво се състои изменението.

5 — Посочен в точка 2 по-горе.

6 — В съдебното заседание беше посочено, че достъпът до механизма понастоящем е преустановен, като крайният срок за включване е бил 31 декември 2013 г.

Фактическа обстановка, производство и преюдициални въпроси

22. В периода между 2008 г. и 2013 г. няколко доставчици в здравния сектор извършват доставки и предоставят услуги на медицински заведения, част от Servicio Murciano de Salud (Здравна служба Мурсия, наричана по-нататък „Здравната служба“), която не е заплатила в срок съответните фактури.

23. Дружеството IOS FINANCE EFC SA придобива от посочените доставчици определени осчетоводени вземания, произтичащи от неплатените фактури⁷. През септември 2013 г. то отправя искане до Здравната служба да заплати 2 780 463,37 EUR, представляващи стойността на неплатените фактури, по които е придобило вземанията; 165 164,24 EUR като лихви за забава върху сумите по неплатените фактури към 2 септември 2013 г., без да спира тяхното начисляване, и 14 256,35 EUR като разноски по събирането. Здравната служба не заплаща поисканите суми.

24. През декември 2013 г. IOS Finance обявява, че ще подаде административна жалба срещу мълчаливия отказ на неговата покана за плащане. Впоследствие обаче то се присъединява към извънредния механизъм за финансиране на плащанията към доставчици от автономна област Мурсия в неговия втори период, трети етап съгласно предвиденото в Кралски декрет-закон 8/2013 с предвидените в същия последици. Така посредством посочения механизъм от първоначално поисканата главница IOS FINANCE получава 2 765 621,79 EUR. То обаче не получава стойността на лихвите за забава, нито обезщетение за разноските по събирането.

25. През май 2014 г. IOS Finance подава жалба до Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Административен съд № 6, Мурсия), с която иска 272 771,03 EUR лихви за забава за плащане и 14 256,35 EUR обезщетение за разноски по събирането.

26. Дружеството твърди, че: а) не е възможен отказ от правото на вземания за лихви за забава и разноски по събирането, което възниква по силата на закона поради изтичане на срока за плащане, без административният орган да е изплатил дължимата главница; б) Закон 8/2013 противоречи на европейското законодателство, тъй като предвижда, че плащането на главницата води до погасяване на лихвите, съдебните разноски и всякакви други акцесорни разходи, и в) Директивата за забавяне на плащането е директно приложима, доколкото изрично обявява за злоупотреба договорни условия и практики, които изключват лихви за забава за плащане и обезщетения за разноски по събиране.

27. Здравната служба поддържа, че присъединяването към извънредния механизъм по схемата за плащане на доставчици е доброволно и че отказът от правото да се търсят лихви за забава и разноски по събиране не предхожда възникването на задължението за плащане, а следва същото, както и неговото изпълнение.

28. Запитващата юрисдикция има съмнения относно тълкуването на приложимото право на ЕС и съвместимостта на приложеното испанско законодателство с него. Ето защо тя отправя следния преюдициален въпрос:

„С оглед на разпоредбите на член 4, параграф 1, член 6 и член 7, параграфи 2 и 3 от [Директива 2011/7/ЕС]:

Следва ли член 7, параграф 2 от Директивата да се тълкува в смисъл, че държава членка няма право да поставя като условие за заплащане на главното задължение отказа от лихви за забава?

7 — Въпреки че в акта за преюдициално запитване не се посочва датата или датите на съответните цесии, в отговор на въпрос в съдебното заседание процесуалният представител на IOS Finance посочва, че дружеството е придобило вземанията преди приемането на плана за рефинансиране съгласно Закон 8/2013.

Следва ли член 7, параграф 3 от Директивата да се тълкува в смисъл, че държава членка няма право да поставя като условие за заплащане на главното задължение отказа от разносните по събиране?

При утвърдителен отговор на двата въпроса, допустимо ли е длъжникът, когато той е възлагащ орган, да се позове на договорната автономия на страните, за да избегне задължението си за заплащане на лихви за забава и разноси по събиране?“.

29. IOS Finance, испанското и германското правителство, както и Европейската комисия представят писмени становища. В съдебното заседание от 2 март 2016 г. устни доводи представят IOS Finance, испанското правителство и Комисията.

Съображения

Предварителна бележка

30. Въпреки че въпросите на запитващата юрисдикция се основават на предпоставката, че законодателството, приложимо *ratione temporis* по отношение на фактите в главното производство, е Директива 2011/7, Комисията отбелязва в писменото си становище, че това положение може би не е съвсем ясно.

31. Тя посочва, че член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 допуска при транспонирането на Директивата държавите членки да изключат от приложното ѝ поле договорите, сключени преди 16 март 2013 г. Освен това тя отбелязва преходната разпоредба на Закон 4/2013, съгласно която „изпълнението“ на всички договори „в рамките на една година от влизането в сила [на декрет-закона], независимо дали са сключени по-рано“, се урежда от разпоредбите на Закон 3/2004. От това тя стига до извода, че испанският законодател е избрал да изключи договорите, сключени преди датата на влизане в сила на Закон 4/2013, а именно 24 февруари 2014 г., от приложното поле на Директива 2011/7. Следователно тези договори продължават да се уреждат от Директива 2005/35.

32. Не изразявам мнение относно смисъла на въпросната преходна разпоредба или нейното прилагане по отношение на разглежданите в главното производство договори. Този въпрос е изцяло от компетентността на националната юрисдикция. Съгласно постоянната практика на Съда обаче формалното посочване от национална юрисдикция в преюдициален въпрос на някои разпоредби от правото на Съюза не е пречка Съдът да даде на тази юрисдикция всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаване на делото, с което е сезирана, независимо дали ги е посочила във въпросите си. Във връзка с това задачата на Съда е да изведе от всички предоставени от националния съд обстоятелства, и по-специално от мотивите към акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора⁸.

33. Като се има предвид това, ще разгледам въпросите на запитващата юрисдикция последователно от гледна точка на Директива 2000/35 и на Директива 2011/7.

⁸ — Вж. по-специално решение от 17 ноември 2015 г., *Regio Post* (C-115/14, EU:C:2015:760, т. 46).

По първия и втория въпрос

34. С първия и втория въпрос, които ще разгледам заедно, запитващата юрисдикция по същество пита дали законодателството на ЕС, уреждащо забавата за плащане на търговски задължения, следва да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство, което а) предоставя на кредитора право да се присъедини към схема, предвиждаща „ускорено“ плащане на дължимата по договор главница, след като кредиторът е изпълнил задълженията си по договора, при условие че направи отказ от правото да му бъде платена лихвата за забава за плащане и от правото на обезщетение за разносните по събирането, но същевременно б) допуска кредиторът да откаже да се включи в такава схема, в резултат на което запазва правото си на лихва и обезщетение, но вероятно ще трябва да чака значително по-дълго, за да получи плащане. Запитващата юрисдикция отправя въпросите си по-специално във връзка с разпоредбите на сегашния член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7, който урежда договорните условия и практики, представляващи явна злоупотреба.

Директива 2000/35

35. Целта на Директива 2000/35 е да се бори с така нареченото от нея „[с]ериозно административно и финансово бреме [...] на предприятията [...] поради крайно дългите срокове на плащане и на забавата за плащане“⁹. Съображение 12 посочва, че „[ц]елта на борбата със забавата за плащане във вътрешния пазар не може да бъде постигната в достатъчна степен от отделно действащите държави членки и може следователно да бъде по-добре постигната на общностно равнище. Настоящата директива не излиза извън това, което е необходимо за постигането на тази цел. Следователно, тя отговаря в своята цялост на изискванията, произтичащи от принципите на субсидиарност и пропорционалност, както са постановени в член 5 от Договора“. Според съображение 16 „[з]абавата за плащане представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците в повечето държави членки поради ниските лихви за забава и/или бавната процедура на обжалване“. В съображение 19 се посочва още, че „[н]астоящата директива следва да забрани злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите“.

36. В началото е важно да се отбележи, че приложното поле на Директива 2000/35 е ограничено. В решение *Caffaro* Съдът е постановил, че тълкуването на Директивата трябва да се разглежда в светлината на преследваната от нея цел и на системата, която тя въвежда¹⁰. Освен това е посочил, че Директивата „има за цел единствено да хармонизира, доколкото е възможно, някои правила и практики на плащане в държавите членки, за да се бори със забавянията на плащане по търговските сделки“, и че тя „урежда само някои специални правила, отнасящи се до подобно забавяне, а именно — лихвата за забава за плащане [...], запазването на собственост [...] и процедурите за събиране на неоспорените вземания [...]“¹¹. В заключението си по това дело генералният адвокат Trstenjak е посочила, че Директивата представлява „мярка за минимална хармонизация“¹². С други думи Директивата не следва да се тълкува в смисъл, че с нея се извършва цялостно хармонизиране на всички аспекти от законодателствата на държавите членки, свързани със забавата за плащане по търговски сделки¹³.

37. Ще разгледам по-подробно хармонизацията, която се цели с Директивата, в контекста на първите два отправени въпроса.

9 — Съображение 7.

10 — Решение от 11 септември 2008 г., *Caffaro* (C-265/07, EU:C:2008:496, т. 14).

11 — Решение от 11 септември 2008 г., *Caffaro* (C-265/07, EU:C:2008:496, т. 15 и 16).

12 — Заключение по дело *Caffaro* (C-265/07, EU:C:2008:250, т. 28).

13 — Вж. още решения от 26 октомври 2006 г., *Комисия/Италия* (C-302/05, EU:C:2006:683, т. 23) и от 3 април 2008 г., *01051 Telecom* (C-306/06, EU:C:2008:187, т. 21), където Съдът е приел, че с Директивата не се извършва цялостно хармонизиране на всички правила, свързани със забавата за плащане при търговски сделки, а се уреждат само някои особени правила в тази област.

38. Член 3, параграф 1 от Директива 2000/35 предоставя на кредиторите редица права, които имат за цел да ги защитят срещу забава за плащане. По-специално той определя датата, от която лихвите стават дължими¹⁴, и лихвения процент, който длъжникът е длъжен да плати при забава на плащането¹⁵. Правото на лихва възниква само доколкото кредиторът е изпълнил своите задължения по договор или по закон, не е получил дължимата сума в срок, освен ако длъжникът не е отговорен за забавата¹⁶. Освен това Директивата дава право на кредитора да иска от длъжника разумно обезщетение за всички разноски по събиране, понесени вследствие забава за плащане от последния (освен ако длъжникът не е отговорен за забавата)¹⁷. Тези разноски спазват принципите на прозрачност и пропорционалност по отношение на въпросния дълг, а държавите членки могат, при спазване на горепосочените принципи, да определят максимален размер на разноските по събиране за различни равнища на дълга. Член 3, параграф 2 определя датата, от която се дължи лихва, и лихвения процент в някои случаи¹⁸.

39. Правата, предоставени с член 3, параграф 1 по отношение на датата на плащане и размера на дължимата лихва, се прилагат само доколкото друго не е предвидено в договора. Член 3, параграф 3 попълва явна празнота, каквато иначе би съществувала в защитата, като предвижда разпоредби относно договорни условия, представляващи явна злоупотреба. Държавите членки предвиждат, че договор за датата на плащане или за последствията от забава на плащане, който не съответства на разпоредбите на параграф 1, букви б), в) и г) и на параграф 2, не се прилага или може да е основание за иск за обезщетение за вреди, когато предвид всички обстоятелства по случая той представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора. Когато се определя дали един договор попада в тази категория, се взема предвид дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от тези разпоредби. Ако се установи, че един договор е явна злоупотреба, се прилагат разпоредбите на член 3, параграф 1, букви б)—г) и на параграф 2 (определени като „разпоредбите на закона“), освен ако националните съдилища не определят други условия, които да са справедливи. Член 3, параграф 3 не обхваща мерките за разноските за събиране, установени в член 3, параграф 1, буква д). Защитата, предоставена с тази разпоредба, обаче не се влияе от условията на договора.

40. Така член 3 от Директива 2000/35 предоставя на кредиторите редица права при забава за плащане¹⁹. Ако и доколкото съответният договор не предвижда друго, датата на плащане съгласно договора и дължимият лихвен процент се определят по закон. Доколкото въпросният договор урежда тези въпроси, но не предоставя защитата съгласно член 3, параграф 1, букви б)—г) и параграф 2, има опасност да е неприложим или да бъде основание за иск за обезщетение за вреди. Правото на обезщетение за вреди при забава за плащане следва да бъде инкорпорирано в националното право. Сключеният между кредитора и длъжника договор се изменя, но само и единствено по отношение на лихвата и обезщетението за забава за плащане. Това е (ограничената) степен на хармонизация, към която се стреми Директивата. С други думи, в полза на кредитора се предоставят редица права, като той избира дали да ги упражни или не.

41. Може ли да се приеме, че Директива 2000/35 не допуска кредитор, който разполага с тези права, да избере да се откаже от тях в замяна на незабавно плащане в случаите, когато той би могъл и да не се откаже от тях и да изчака плащане в пълен размер? Според мен не може.

14 — Букви а) и б).

15 — Буква г).

16 — Буква в).

17 — Буква д).

18 — Вж. още по отношение на член 3 от Директива 2000/35 решение от 11 декември 2008 г., Комисия/Испания (C-380/06, EU:C:2008:702, т. 17 и сл.).

19 — Съдът е постановил, че наложеното съгласно член 3 задължение на държавите членки да следят за това при просрочено плащане да се начисляват лихви, е безусловно и достатъчно точно, за да произведе непосредствено действие. Вж. решение от 24 май 2012 г., Amia (C-97/11, EU:C:2012:306, т. 37).

42. Вярно е наистина, че за да породи действие такъв отказ, е необходим договор. Такъв договор обаче по дефиниция би бил акцесорен по отношение на първия договор, с който е учредено самото задължение. Той би се отклонил от правата, предоставени на кредитора с първия договор, чрез замяна с ново право, а именно правото на незабавно плащане. Винаги при условие че правото да се изчака плащане в пълен размер е действително, а не въображаемо. Според мен този режим не може да се определи като „явна злоупотреба“ по отношение на кредитора по смисъла на член 3, параграф 3 от Директива 2000/35. Самото съществуване на възможност за избор за кредитора не допуска такова заключение.

43. Пренасяйки тези съображения към случая в главното производство, ще отбележа няколко неща. Първо, както посочва в съдебното заседание процесуалният представител на IOS Finance, Съдът е приел, че макар за условията, при които се сключва договорът, да е присъщ принципът на свобода на договарянето, от приложимото право на Съюза може да произтичат ограничения на този принцип²⁰. Но за да се приложат тези мотиви, най-напред трябва правото на Съюза да е ограничило тази свобода. Въпреки че може да се приеме, че действието на Директивата, посредством разпоредбите на член 3, параграф 3, е било да ограничи в известна степен свободата на договаряне на страните при неплащане от страна на длъжника на падежа, според мен действието ѝ не е такова по отношение на описаната в точка 41 по-горе ситуация.

44. Второ, финансовият механизъм, въведен със Закон 8/2013, дава избор на кредитора. Той може да се присъедини към механизма, при което ще получи плащане, ако не веднага, то поне в най-кратък срок. Алтернативно, той може да избере да запази предишното положение. В този случай трябва да е готов да чака плащането по-дълго (дори значително по-дълго), но ще запази правото си на лихва за забава и обезщетение за разносните по събиране. По зададен във връзка с това въпрос в съдебното заседание представителят на испанското правителство заяви, че всички кредитори, които са избрали да не се присъединят към механизма, на практика понастоящем са получили плащане в пълен размер. Въпреки стремежа на Комисията енергично да приведе ответни доводи, че механизмът в известен смисъл не е доброволен и че всъщност кредиторите нямали избор, подобни твърдения ми се струват несъстоятелни предвид обяснението на испанското правителство²¹.

45. Действително струва ми се, че този елемент на избор и свързаните с него рискове са естествена част от стопанския живот. След въвеждането на финансовия механизъм съществуват две алтернативни възможности. Първата (присъединяване към механизма) осигурява по-ниска степен на риск и по-малка компенсация. Втората (запазване на досегашното положение) създава по-голям риск, но и възможност за по-голяма компенсация. Според мен Директивата не е била приета с цел да предотврати този тип ситуации.

46. Трето, по мое мнение за цялостния резултат е без значение дали длъжникът в главното производство е еманация на държавата, а не частно предприятие. Вярно е наистина, че задълженията на държава членка, произтичащи от директива, не се свеждат само до въвеждане на мерки в националното законодателство, които да са отражение на материалните норми на Директивата. Държавата е длъжна също така да прилага тези норми и да ги изпълнява на практика²². Такъв ще е а fortiori случаят, когато длъжник, носещ определено задължение, е държавата или организация — проявление на държавата. Но изискването към държавата в това отношение по дефиниция не надхвърля границите на задълженията, възложени с Директивата.

20 — Вж. в този смисъл решение от 20 май 2010 г., Harms (C-434/08, EU:C:2010:285, т. 36 и цитираната съдебна практика).

21 — Следва да подчертая, че ако положението беше обратното и кредиторът не разполагаше с реален избор по въпроса, бих счела, че такава договорка противоречи на изискванията на Директивата и представлява „явна злоупотреба“ по отношение на кредитора по смисъла на член 3, параграф 3.

22 — Вж. по-специално в този смисъл решения от 10 април 1984 г., Von Colson и Kamann (14/83, EU:C:1984:153, т. 23) и от 2 август 1993 г., Marshall (C-271/91, EU:C:1993:335, т. 24). Вж. още *Prechal*, S. Directives in EC Law, Oxford University Press, Oxford, 2010, p. 51 et sq.

Доколкото според моето заключение тези задължения не изключват споразумения за плащане на кредитори като тези в главното производство, току-що очертаните от мен принципи не могат да наложат задължение за държавата членка да се съобрази с изискване, което самата директива не предвижда²³.

47. Казано по друг начин, въпросът според мен е дали действията на държавата членка в случая по главното производство са законосъобразни. Да предположим, че длъжникът по задължението не е държавата или организация — проявление на държавата, а частно предприятие. Мисля, че няма да е особено трудно да се направи извод, че такова предприятие може, съгласно Директивата, валидно да предложи на кредитора спогодба, сходна с предложената на IOS Finance по финансовия механизъм, разглеждан в настоящото дело. Трябва ли отговорът да бъде различен, ако заместим разглеждания модел с държава членка или нейно проявление? Според мен не.

48. Накрая, отново в съдебното заседание, бе обсъдено значението на факта, че кредитор в главното производство не е първоначалният доставчик на стоките или услугите за Здравната служба, а дружество фактор. Влияе ли това, което бих нарекла изходна форма на собственост върху активите, върху направеното от мен заключение в точка 41 по-горе?

49. Според мен не.

50. Факторинговите дружества предоставят услуги на предприемаческата общност. Това става чрез изкупуване на счетоводните вземания на предприятия, предимно в сектора на производството, търговията на дребно и услугите, под номиналната им стойност. При определяне на намалението съответните дружества вземат предвид всички релевантни елементи, включително вероятното време на плащане и риска от неплащане. Подобен подход неминуемо включва определена степен на преценка от страна на дружеството. Способността му да определи подходящото намаление вследствие на тази преценка ще определи успеха или неуспеха му на пазара. В замяна на приемането на предложеното намаление въпросното предприятие получава незабавно плащане на (част от) дълга. От своя страна факторинговото дружество придобива чрез цесия цялото вземане. В съответствие с максимата *assignatus utitur iure auctoris* така прехвърленото вземане представлява вземането — нито повече, нито по-малко — което преди цесията е било вписано в книгите на предприятието, на което е платено. Фактът, че в случая по главното дело въпросното факторингово дружество изглежда е платило основните задължения преди въвеждането на механизма, в резултат от което може да е реализирало непредвидени печалби, според мен няма връзка с основните въпроси.

51. Следователно Директива 2000/35, и по-специално член 3, параграф 3 от същата, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която а) предоставя на кредитора право да се присъедини към схема, предвиждаща „ускорено“ плащане на дължимата по договор главница, след като кредиторът е изпълнил задълженията си по договора, при условие че направи отказ от правото да му бъде платена лихвата за забава за плащане и от правото на обезщетение за разносните по събирането, но същевременно б) допуска кредиторът да откаже да се включи в такава схема, в резултат на което запазва правото си на лихва и обезщетение, но вероятно ще трябва да чака значително по-дълго, за да получи плащане.

23 — За пълнота следва да добавя, че макар в акта за преюдициално запитване да се твърди, че плащането към IOS Finance е извършено от Здравната служба, в съдебното заседание испанското правителство посочва, че всъщност то е извършено от държавата, при което за Здравната служба възниква задължение за възстановяване на плащането в по-късен момент. Считаю, че този проблем няма никакво отношение към моя анализ на разглежданите въпроси.

По отношение на Директива 2011/7

52. Директива 2011/7 е преработен текст на Директива 2000/35, който доразвива защитата, предоставена от предходната директива на кредиторите по отношение на забавата за плащане по търговски сделки. Изглежда съществува схващане, че Директива 2000/35 не успява, или поне не в достатъчна степен, да постигне целите си в това отношение²⁴. Основните промени, които се въвеждат с новия законодателен акт, са следните.

53. Член 1, параграф 3 допуска държавите членки да изключат вземанията, които са предмет на процедура по несъстоятелност на длъжника, включително процедура, чиято цел е да се реструктурира дългът. Доколкото в съдебното заседание Съдът бе информиран, че Испания не е въвела мерки с такова действие, няма да се спирам по-подробно на този въпрос.

54. Членове 3 и 4 от Директива 2011/7 предвиждат кредиторът да е в правото си да изисква лихва за забава на плащане, като по този начин отразяват член 3, параграф 1 от Директива 2000/35. Същите обаче въвеждат разграничение между сделки между две или повече предприятия²⁵ (съгласно член 3) и сделки между предприятия и държавни органи (съгласно член 4)²⁶. Доколкото за последните по принцип се счита, че имат по-стабилни източници на приходи и могат да получат финансиране при по-привлекателни условия, отколкото предприятията²⁷, те по правило са поставени при по-строги условия. По отношение на датата или срока на плащане член 3 предвижда, че те могат да бъдат определени в договора, като срокът не трябва да надвишава 60 дни, освен ако в договора изрично е договорено друго и при условие че то не представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на член 7²⁸. Съгласно член 4 този срок в повечето случаи не следва да надвишава 30 дни. Лихвеният процент, приложим за забава на плащания съгласно член 3, се договаря от страните, винаги при спазване на разпоредбите на член 7, уреждащи договорните условия и практики, които представляват злоупотреба²⁹. Равностойният лихвен процент по член 4 има наказателен характер и се изчислява въз основа на така наречения „основен лихвен процент“³⁰ плюс най-малко осем процентни пункта.

24 — Вж. например Обяснителния меморандум в Предложението на Комисията за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (преработване) (COM(2009) 126 окончателен), който отбелязва, че „[са налице] убедителни доказателства, че въпреки влизането в сила на [Директива 2000/35] забавата за плащане по търговските сделки все още са често срещан проблем в ЕС“.

25 — В член 2, параграф 3 „предприятие“ се определя като „всяка организация, различна от публичен орган, участваща в упражняването на независима икономическа или професионална дейност, дори когато тази дейност се упражнява само от едно лице“.

26 — В член 2, параграф 3 „държавен орган“ се определя като „всеки договарящ орган, както е определен в член 2, параграф 1, буква а) от Директива 2004/17/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координиране на процедурите за възлагане на поръчки от възложители, извършващи дейност в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги (ОВ L 134, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 3 и поправка в ОВ L 187, 2008 г., стр. 169)] и в член 1, параграф 9 от Директива 2004/18/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки (ОВ L 134, стр. 114; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 116 и поправки в ОВ L 182, 2008 г., стр. 282 и ОВ L 18, 2012 г., стр. 7)], независимо от предмета или стойността на договора“.

27 — Съображение 23.

28 — Вж. и точка 57 и сл. по-долу.

29 — Вж. и точка 57 и сл. по-долу.

30 — Определен в член 2, параграф 7 като едно от следните: „а) за държава членка, чиято валута е еврото, или: i) лихвеният процент, прилаган от Европейската централна банка в нейните най-скорошни основни операции по рефинансиране; или ii) пределният лихвен процент, получен при тържни процедури с променлив процент за най-скорошни основни операции по рефинансиране на Европейската централна банка; б) за държава членка, чиято валута не е еврото — равностойният основен лихвен процент, определен от нейната национална централна банка“.

55. Член 6 от Директивата предвижда по-голяма сигурност за кредиторите, които искат обезщетение за разноски по събиране, в сравнение със съответния член 3, параграф 1, буква д) от Директива 2000/35. По-специално в него се посочва, че държавите членки следят за това, когато лихвата за забава на плащане стане дължима при търговските сделки в съответствие с член 3 или 4, кредиторът да е в правото си да получи от длъжника като минимум фиксирана сума от 40 EUR.

56. Член 7 от Директива 2011/7 заменя член 3, параграф 3 от Директива 2000/35. Съгласно член 7, параграф 1 държавите членки предвиждат, че договорни условия или практика, свързани с датата или срока на плащане, с лихвения процент за забава на плащане или с обезщетението за разноските по събиране, които представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора, са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди. Когато се определя дали дадено договорно условие или практика представлява явна злоупотреба, се вземат под внимание всички обстоятелства. В този смисъл, въпреки че не е формулирана по идентичен начин с член 3, параграф 3 от Директива 2000/35, защитата, предоставена на кредиторите от член 7, параграф 1 от Директива 2011/7, не се различава по същество от тази в предходната директива. Член 7, параграфи 2 и 3 обаче въвеждат значителна допълнителна защита за кредитора и следва да бъдат разгледани по-подробно.

57. Първо, член 7, параграф 2 предвижда, че за целите на член 7, параграф 1 договорно условие или практика, които изключват лихва за забава на плащане, се считат за представляващи явна злоупотреба. Докато изразът „договорно условие“ няма нужда от обяснение, то понятието „практика“ вероятно се нуждае от такова. То не е дефинирано в Директивата. Според мен то трябва да се разбира като нещо, което има действие към момента на сключване на договора. Имам предвид договореност, която макар да не е изрично записана или изложена в договора, има обвързващо действие между страните, най-често вследствие на процеса на взаимодействие между тях или с оглед на извършването на традиционни действия или на обичаите в конкретната търговска или стопанска дейност. Това отразява цялостната подредба и цел на релевантната част от законодателството, която установява правилата за материалноправното действие на договорите, сключени между страни, които обикновено са в неравностойно положение при воденето на преговори. С оглед предоставянето на необходимата защита член 7, параграф 2 въвежда правила относно плащането и последствията от забавата на плащане, като по дефиниция страните се насърчават да включат тези правила в договорите си (метода на поощрението), а ако не ги включат, се счита, че те са неприложими (или, в някои случаи, е възможно да се стигне до неприложимост) или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди (методът на принудата).

58. Заключение ми относно тълкуването на понятието „практика“ се затвърждава от съображение 28 от Директива 2011/7, според което „[н]астоящата директива следва да забрани злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите. В резултат на това, ако дадено условие в договор или дадена практика във връзка с датата или срока за плащане, лихвения процент за забава на плащане или обезщетението за разноските по събиране са неоснователни предвид условията, предоставени на длъжника, или предимно служат да осигурят на длъжника допълнителни ликвидни средства за сметка на кредитора, същите могат да се разглеждат като представляващи такава злоупотреба. За тази цел и в съответствие с академичния проект за обща референтна рамка³¹] всяко договорно условие или практика, които грубо нарушават добрата търговска практика и са в разрез с понятията „добросъвестност“ и „лоялност“, следва да се считат за злоупотреба по отношение на кредитора

31 — Този документ може да бъде намерен в интернет на следния адрес:
http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf.

[...]“. В този контекст ще посоча, че общата референтна рамка съдържа следното определение за „Договорни условия“: „условията на договора могат да бъдат изведени от изричното или мълчаливо съгласие на страните, от правни норми или от установени между страните практики или обичаи“³².

59. Второ, член 7, параграф 3 установява презумпцията, че договорно условие или практика, които изключват обезщетение за разносните по събиране, представляват явна злоупотреба. В това отношение той се различава от член 7, параграф 2, доколкото последният посочва, че изключването на лихва за забава на плащане „се счита“ за представляващо явна злоупотреба. С други думи, не може да има спор по въпроса, докато презумпцията по параграф 3 е оборима. Следователно длъжник, който иска да я обори, трябва да представи достатъчно доказателства, които да опровергават всички доводи в подкрепа на противното, и да докаже твърденията си.

60. С изключение на този момент, член 7, параграф 3 следва да се тълкува по същия начин както член 7, параграф 2.

61. Макар Директива 2011/7 несъмнено да подобрява защитата, с която разполагат кредиторите по отношение на забавата на плащане, цялостната ѝ структура остава по същество сходна с тази на Директива 2000/35. Така тя задължава държавите членки да следят за това кредиторът да има права във връзка с датата, от която лихвата за забава на плащане по договор става дължима, с лихвения процент и обезщетението за разносните по събиране. Всеки опит на длъжника да наложи в сключения договор условия или практики, представляващи явна злоупотреба, може или действително ще доведе до неприложимост на разпоредбата или до предявяването на иск за обезщетение за вреди в резултат от нея.

62. Според мен обаче Директива 2011/7 по никакъв начин не забранява на кредитора, след като е изпълнил договора, да сключи доброволно валидно споразумение с длъжника, чрез което да получи незабавно плащане на главницата по договора в замяна на отказ от вземанията, на които в противен случай би имал право, за забавата на плащане и за обезщетение за разноски по събиране. Струва ми се по-специално, че клаузите на такова споразумение не представляват „договорно условие или практика“ по смисъла на член 7, параграфи 1—3 от Директивата, нито пък съответно са „явна злоупотреба“ поради вече посочените в точка 42 по-горе съображения. Що се отнася до прилагането на Директивата в случая по главното производство, съображенията, изложени в точки 43—50 по-горе във връзка с Директива 2000/35, са в еднаква степен релевантни и по отношение на Директива 2011/7.

63. Следва да добавя, че макар германското правителство да е съгласно, че член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7 не се прилагат спрямо обстоятелствата по главното производство, то твърди, че член 7, параграф 1 е релевантен. Иначе казано, действието на тази разпоредба не е ограничено във времето в същата степен, както параграфи 2 и 3.

64. Не съм съгласна с това.

65. Използвайки израза „договорно условие или практика“ в член 7, параграфи 1, 2 и 3, законодателят явно е предвиждал всяка от тези разпоредби да се прилага при едни и същи обстоятелства. Следователно параграфи 2 и 3 представляват просто по-строги разпоредби, които обхващат особено тежки случаи на злоупотреба. Те се прилагат „за целите на параграф 1“. Приложението и на трите параграфа *ratione temporis* е идентично.

32 — Раздел II.-9:101.

66. Следователно според мен Директива 2011/7, и по-специално член 7, параграфи 2 и 3 от същата, следва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която а) предоставя на кредитора право да се присъедини към схема, предвиждаща „ускорено“ плащане на дължимата по договор главница, след като кредиторът е изпълнил задълженията си по договора, при условие че направи отказ от правото да му бъде платена лихвата за забава за плащане и от правото на обезщетение за разносните по събирането, но същевременно б) допуска кредиторът да откаже да се включи в такава схема, в резултат на което запазва правото си на лихва и обезщетение, но вероятно ще трябва да чака значително по-дълго, за да получи плащане.

По третия въпрос

67. Доколкото запитващата юрисдикция отправя третия въпрос само в случай на положителен отговор на първите два въпроса, не е необходимо да му се отговаря.

Заключение

68. Предвид всички гореизложени съображения считам, че Съдът следва да отговори на въпросите, отправени от Juzgado Contencioso-Administrativo No 6, Murcia (Административен съд № 6, Мурсия, Испания), по следния начин:

- „Директива 2000/35/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки, и по-специално член 3, параграф 3 от същата, и Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки, и по-специално член 7, параграфи 2 и 3 от същата, следва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална правна уредба, която:
 - а) предоставя на кредитора право да се присъедини към схема, предвиждаща „ускорено“ плащане на дължимата по договор главница, след като кредиторът е изпълнил задълженията си по договора, при условие че направи отказ от правото да му бъде платена лихвата за забава за плащане и от правото на обезщетение за разносните по събирането, но същевременно
 - б) допуска кредиторът да откаже да се включи в такава схема, в резултат на което запазва правото си на лихва и обезщетение, но вероятно ще трябва да чака значително по-дълго, за да получи плащане.
- Не е необходимо да се отговаря на третия въпрос на запитващата юрисдикция“.